

Kathrine
Kressmann Taylor

Adres onbekend

Vertaald door Tinke Davids

Ambo | Anthos
Amsterdam

SCHULSE-EISENSTEIN GALLERIES
SAN FRANCISCO, CALIFORNIA, U.S.A.

12 november 1932

Herrn Martin Schulse
Schloss Rantzenburg
München, Duitsland

Mijn beste Martin,

Terug in Duitsland! Ben ik even jaloers op je! Hoewel ik er sinds mijn schooltijd niet meer ben geweest, voel ik nog sterk de verlokking van *Unter den Linden* – die grote intellectuele vrijheid, de discussies, de muziek, de luchthartige kameraadschap. En nu zijn de oude Junker-geest, de Pruisische arrogantie en het militarisme verdwenen. Je gaat naar een democratisch Duitsland, een land met een diep verankerde cultuur en het begin van een waardevolle politieke vrijheid. Het zal een goed leven zijn. Je nieuwe adres is indrukwekkend, en ik ben blij dat de oversteek zo aangenaam was voor Elsa en de jonkies.

Wat mijzelf betreft – ik ben niet zo gelukkig. Op de zondagochtenden ben ik een doelloze, eenzame vrijgezel. Mijn zondagse thuis is nu verhuisd naar overzee. Het grote oude huis op de heuvel – jouw welkom dat zei dat de dag niet compleet was voordat

we weer samen waren! En onze lieve, vrolijke Elsa, die stralend naar buiten kwam, mijn hand vastpakte en 'Max! Max!' riep, en zich naar binnen repte om mijn favoriete *Schnapps* open te trekken. En ook die fijne kinderen, vooral jullie knappe jonge Heinrich; hij zal een volwassen man zijn voordat ik hem terugzie.

En de avondmaaltijd – zou ik ooit mogen hopen te eten zoals ik bij jullie gegeten heb? Nu ga ik naar een restaurant, en mijn eenzame rosbief wordt verdrongen door visioenen van *gebackener Schinken*, dampend in zijn bourgognesaus, van *Spätzle*, ach, *Spätzle* en *Spargel*! Nee, ik zal me nooit meer verzoenen met mijn Amerikaanse dieet. En de wijnen, zo zorgvuldig en stiekem aan land gebracht van Duitse schepen, en de eden die we zwoeren wanneer de glazen voor de vierde en vijfde en zesde keer werden volgeschonken.

Natuurlijk heb je gelijk dat je vertrokken bent. Je bent nooit een Amerikaan geworden, ondanks je successen hier, en nu de zaak het zo goed doet, moet je je stoere Duitse zonen naar het vaderland meenemen voor hun opvoeding. Ook Elsa heeft haar familie gemist in al die lange jaren, en die zal ook blij zijn jou te zien. De onbemiddelde jonge kunstenaar is nu de weldoener van de familie geworden, en ook dat zal jou een kleine, stille triomf bezorgen.

De zaak gaat nog steeds goed. Mrs. Levine heeft de kleine Picasso voor onze prijs aangekocht, waarmee ik mezelf feliciteer, en ik merk dat de oude Mrs.

Fleishman speelt met gedachten aan de lelijke Madonna. Niemand neemt ooit de moeite haar te vertellen dat een van haar stukken lelijk is, omdat ze allemaal zo slecht zijn. Het ontbreekt mij echter aan jouw fijngevoeligheid om te verkopen aan die bejaarde joodse matrones. Ik kan hen ervan overtuigen dat het een uitstekende investering is, maar jij was degene die hen ontwapende met de voortreffelijke spirituele benadering van een kunstwerk. Bovendien vertrouwen ze een andere jood waarschijnlijk nooit helemaal.

Er kwam gisteren een alleraardigste brief van Griselle. Ze schrijft dat ik binnenkort trots zal zijn op mijn kleine zusje. Ze heeft de hoofdrol in een nieuw stuk in Wenen en de recensies zijn uitstekend – die ontmoedigende jaren met die kleine gezelschappen beginnen vruchten af te werpen. Het arme kind, het is voor haar niet gemakkelijk geweest, maar geklaagd heeft ze nooit. Ze heeft een opgewekt karakter, en ze is mooi, en ik hoop dat ze ook talent heeft. Ze vroeg naar jou, Martin, heel vriendelijk. Er is geen sprake meer van verbittering, want zo iets trekt snel weg als iemand nog zo jong is als zij. Na een paar jaar is er alleen nog een herinnering aan de pijn, en natuurlijk was het aan geen van jullie tweeën te wijten. Zulke dingen zijn als een snel onweer, even ben je drijfnat en verwaaid, en dan voel je je zo volkomen hulpeloos. Maar dan komt de zon weer door, en hoewel jullie het geen van beiden zijn vergeten, blijft er alleen een zacht gevoel, en geen verdriet.

Jij zou het niet anders willen, en ik ook niet. Ik heb Griselle niet geschreven dat jij in Europa bent, maar misschien doe ik dat nog, als jij het goed vindt, want ze maakt niet gemakkelijk vrienden, en ik weet dat ze blij zou zijn te weten dat niet zo ver van haar vandaan vrienden wonen.

De oorlog is vandaag veertien jaar geleden! Hebben jullie die datum herdacht? Wat hebben we het, als volkeren, ver gebracht sinds die bittere tijd! Nogmaals, mijn beste Martin, laat me je in de geest omhelzen, met de hartelijkste gedachten voor Elsa en de jongens, dat mag je geloven,

Je allertrouwste vriend
Max

SCHLOSS RANTZENBURG,
MÜNCHEN, DUITSLAND

10 december 1932

Mr. Max Eisenstein
Schulze-Eisenstein Galleries
San Francisco, California, U.S.A.

Max, mijn beste ouwe kerel,

De cheque en de rekeningen zijn prompt gearriveerd, waarvoor mijn dank. Je hoeft me niet zoveel bijzonderheden over de zaak te sturen. Je weet hoezeer ik instem met jouw methoden, en hier in München zit ik midden in allerlei nieuwe activiteiten. We zijn verhuisd, maar wat een onrust! Het huis had ik, dat weet je, allang in mijn hoofd. En ik heb het verbazend goedkoop kunnen krijgen. Dertig kamers en ongeveer vijf hectare park; je zou je ogen niet geloven. Maar ja, je zou ook niet begrijpen hoe arm dit treurige land van me nu is. De bediendekamers, stallen en bijgebouwen zijn heel uitgebreid, en je zult me niet geloven, maar we hebben nu tien bedienden in dienst voor hetzelfde loon als die twee van jou in het huis in San Francisco.

De wandkleden en de meubels die we hadden meegebracht, doen het hier uitstekend, evenals een

paar andere fraaie stukken die ik te pakken heb kunnen krijgen, zodat we veel bewonderd worden, benijd zou ik haast zeggen. Vier volledige serviezen van het fijnste porselein heb ik gekocht, en veel kristal, evenals een volledig servies van zilver, waarover Elsa in extase is.

En voor Elsa – dat is een reuzengrap! Ik weet dat je met me mee zult lachen. Ik heb voor haar een enorm bed gekocht. Van een formaat dat niemand ooit eerder heeft gezien, tweemaal zo groot als een dubbel bed, en met een hemel die rust op vier houten posten met snijwerk. De lakens moet ik op maat laten maken, want in de handel vind je geen beddengoed dat daarvoor geschikt is. En ze zijn van linnen, de fijnste linnen lakens. Elsa doet niet anders dan lachen, en haar oude *Grossmutter* staat er hoofdschuddend bij en bromt: ‘*Nein, Martin, nein.* Jij hebt haar dit gegeven, maar nu moet je oppassen, anders wordt ze zo dik dat ze erin past.’

‘Ja,’ zegt Elsa, ‘nogmaals vijf jongens en dan pas ik er net lekker knus in.’ En dat is ook zo, Max.

Voor de jongens zijn er drie pony’s (kleine Karl en Wolfgang zijn nog te klein om paard te rijden) en een huisonderwijzer. Hun Duits is heel slecht, ze hebben te veel Engels te horen gekregen.

Elsa’s familie heeft het momenteel niet zo gemakkelijk. De broers zitten in de vrije beroepen, en hoewel ze groot respect genieten, moeten ze samen in één huis wonen. In de ogen van de familie zijn wij Amerikaanse miljonairs, en hoewel we dat nog lang

niet zijn, behoren we hier, door ons Amerikaanse inkomen, tot de rijken. Het betere eten is duur, en er is veel politieke onrust, zelfs nu Hindenburg president is – een goede liberaal die ik zeer bewonder.

Oude kennissen dringen er al op aan dat ik me inspan voor bestuurszaken in de stad. Dat neem ik in overweging. Het kan enigszins in ons voordeel zijn als ik hier ambtenaar word.

Wat jou betreft, mijn beste Max – we hebben je alleen gelaten, maar je moet geen misantroop worden. Zoek onmiddellijk een knap, mollig vrouwtje dat zich om al je zorgen bekommert en je zoveel te eten geeft dat je opvrolijkt. Dat is mijn advies, en het is een goed advies, al zit ik te glimlachen terwijl ik dit schrijf.

Je schrijft over Griselle. Ze verovert dus haar succes, dat mooie meisje! Ik verheug me mét je, al vind ik het zelfs nu nog akelig dat ze moet worstelen om haar weg te banen, een meisje alleen. Ze was geschapen, dat kan iedere man zien, voor luxe en voor toewijding en voor het charmante en mooie leven waar gemak veel ruimte overlaat voor ontvankelijkheid. Een zachtaardige, dappere ziel huist in haar donkere ogen, maar er is ook iets in haar dat sterk is als ijzer, en ook heel dapper. Ze is een vrouw die niets luchtig doet of geeft. Helaas, Max, ik verraad mezelf, als steeds. Maar hoewel je hebt gezwegen tijdens onze stormachtige relatie, weet je dat de beslissing voor mij niet gemakkelijk was. Je hebt mij, je vriend, nooit een verwijt gemaakt terwijl je kleine zusje

leed, en ik heb altijd het gevoel gehad dat je wist dat ook ik leed, en niet weinig. Wat kon ik doen? Ik had Elsa en mijn zoontjes. Ik had geen andere beslissing kunnen nemen. Toch voel ik nog steeds een zekere tederheid voor Griselle, en die zal nog lang aanhouden, ook nadat ze een veel jongere man als man of minnaar heeft genomen. De oude wond is genezen, maar het litteken hindert me soms, beste vriend.

Ik zou willen dat je haar ons adres geeft. We wonen hier zo dicht bij Wenen dat ze het gevoel mag hebben vlak in de buurt een thuis te hebben. Ook weet Elsa niets van die oude gevoelens tussen ons, en je weet hoe hartelijk ze je zuster zou ontvangen, zoals ze trouwens ook jou zou verwelkomen. Ja, je moet haar vertellen dat we hier wonen en erop aandringen dat ze spoedig contact met ons opneemt. Geef haar onze hartelijke gelukwensen met haar grote succes.

Elsa vraagt of ik je de hartelijke groeten wil doen, en Heinrich wil ook 'hallo' zeggen tegen Oom Max. We vergeten je niet, Maxl.

Heel hartelijke groeten van je
Martin

SCHULSE-EISENSTEIN GALLERIES
SAN FRANCISCO, CALIFORNIA, U.S.A.

21 januari 1933

Herrn Martin Schulse
Schloss Rantzenburg
München, Duitsland

Mijn beste Martin,

Ik was blij je adres te kunnen doorgeven aan Griselle. Ze zal het binnenkort ontvangen, als ze het niet al heeft. Wat een vreugde zal het zijn als ze jullie allemaal ziet! Ik zal in de geest bij jullie zijn, zo opgewekt alsof ik persoonlijk aanwezig was.

Je spreekt over de armoede daar. De situatie hier is deze winter slecht geweest, maar wij hebben natuurlijk niets meegemaakt van de ontberingen die je in Duitsland ziet.

Persoonlijk geloof ik dat jij en ik geluk hebben dat we zulke vaste klanten voor de kunsthandel hebben. Natuurlijk beperkt onze eigen cliëntèle de uitgaven, maar ook als de mensen maar half zoveel als vroeger kopen, dan staan wij er gunstig voor, niet waanzinnig rijk, maar heel aangenaam. De olieverfschilderijen die je stuurde, zijn uitstekend en de prijzen zijn verbijsterend. Ik zal ze vrijwel meteen kun-

nen kwijtraken, met schrikwekkend veel winst. En de lelijke Madonna is verdwenen! Ja, naar de oude Mrs. Fleishman. Ik deed of ik versteld stond van de scherpzinnigheid waarmee ze de waarde ervan had herkend, en aarzelde een afspraak over de prijs te maken! Ze verdacht me ervan een andere klant voor het schilderij te hebben, en ik noemde een schandelijk bedrag. Daar ging ze onmiddellijk op in, en ze grinnikte sluw terwijl ze de cheque uitschreef. Hoe ik jubelde toen ze die gruwel meenam, zul jij als enige weten.

Helaas, Martin, schaam ik me vaak voor mezelf vanwege de vreugde die ik in dergelijke zinloze kleine triomfen schep. Jij zit daar in Duitsland, in je huis op het land en met je rijkdommen die je uitstalt voor de familie van Elsa, en ik zit in Amerika, me verlustigend omdat ik een impulsieve oude vrouw met list zover gekregen heb dat ze een monsterlijk schilderij koopt. Mooie climax voor twee mannen van veertig! Leven we daar soms voor, om te intrigeren ter wille van geld, en daar vervolgens mee te koop te lopen? Ik hekel mezelf voortdurend, maar ik ga er almaar mee door. Helaas zitten we allemaal vast in dezelfde tredmolen. We zijn ijdel en we zijn onoprecht, omdat het nodig is te triomferen over andere ijdele en onoprechte personen. Als ik ons monster niet aan Mrs. Fleishman verkoop, zal iemand anders haar een nog erger monster verkopen. Die onvermijdelijkheden moeten we accepteren.

Er is echter een ander terrein waar we altijd iets

waarachtigs kunnen vinden, het hoekje bij de haard van een vriend, waar we onze kleine ijdelheden laten varen en warmte en begrip ontmoeten, waar kleine zelfzuchtigheden onmogelijk zijn en waar wijn en boeken en gesprekken een andere zin aan het bestaan geven. Daarin hebben we iets gevonden waarin geen onoprechtheid kan doordringen. We zijn thuis.

Wie is die Adolf Hitler die in Duitsland aan de macht lijkt te komen? Wat ik over hem lees, staat me niet aan.

Omhels al je jonkies en onze weelderige Elsa namens

je als steeds toegewijde
Max

Eerste druk 2002
Twaalfde druk 2015

ISBN 978 90 263 3219 7

© 1938 Kathrine Kressmann Taylor

© 1966 C. Douglas Taylor

All rights reserved including the right of reproduction
in whole or in part in any form.

© 2002 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Tinke Davids

Dit boek verscheen eerder in de vertaling van C.J. Kelk
bij Servire, Den Haag (1939) en Cadans, Amsterdam (1996)

Oorspronkelijke titel *Address Unknown*

Oorspronkelijke uitgever Simon & Schuster, Inc.

Boekverzorging Marry van Baar

Omslagillustratie © Susan Fox / Trevillion Images

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen